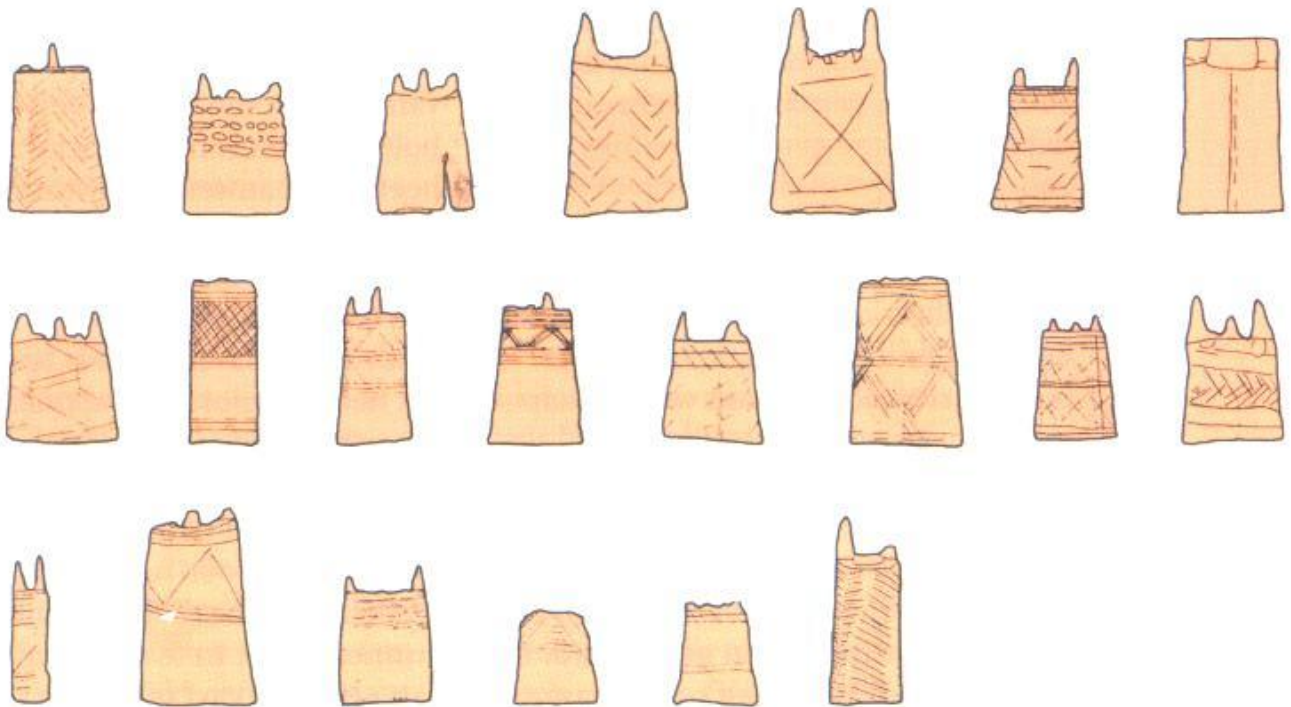

De benen drietand

Artikel van Ans Nieuwenburg - Bron en Vincent van Vilsteren in Westerheem jaargang 56 no 3.

Vondsten uit Nederland, België, Duitsland en Frankrijk, van de 10de tot de 12de eeuw. Hiernaast zijn ook vondsten bekend uit Noord-Europa, Engeland en Midden-Europa.

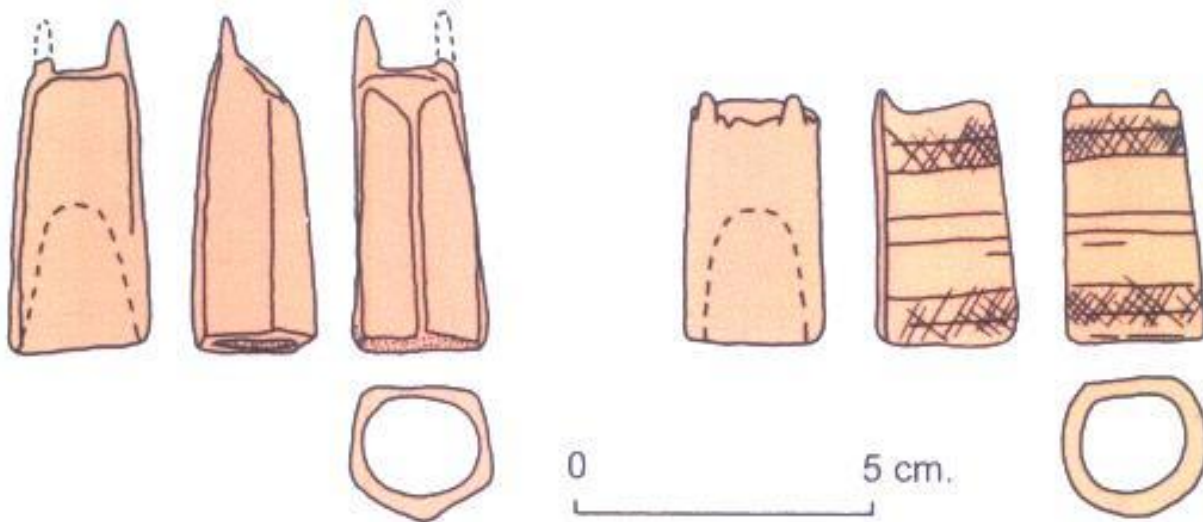
Dit voorwerp uit de M.E. heeft al heel wat aandacht gekregen. Het is n.l. de vraag waar het voor heeft gediend.

In 1994 deden Gerrit Groeneweg en Vera Vanderbulcke een poging. Het zou een krulspeld zijn. Andere mogelijkheden als mechanische wasverzachter, papillon, punnikklosje, gebruik als aanslagkam voor bandweefsels, vezelkam bij wol- en vlasverwerking, brug voor de snaren van een muziekinstrument, vingerhoed, tandenstoker, visvork, pijlpunt of gaatjesponser. hadden ook geen afdoende verklaring voor alle bijzonderheden van de benen drietand.

In 2007 deden Ans Nieuwenburg-Bron en Vincent van Vilsteren een nieuwe poging. De benen drietand zijn korte cilindrische voorwerpjes, gesneden uit het middenhands- of middenvoetsbeen, meestal van rund, met doorgaans drie (soms twee of vier) tanden. Door de vorm van het bot waaruit ze zijn vervaardigd, hebben ze meestal een platte achterkant. Zie de afbeelding boven van van Klaveren. De bolle voor- en zijkanten zijn vaak voorzien van ingekraste versieringen in de vorm van lijnen, arceringen, kruisen of puntcirkels.

Een punt van aandacht is dat de drietand hol is. Het bot is hol, maar de holte is bijgewerkt, het lijkt alsof ze verder zijn uitgehold. De holte is groter of gladder gemaakt. Blijkbaar had het gat ook een functie.

Raar is dan, dat een vondst uit Italië, Bolzano, maar 2 tanden heeft en dat de binnenkant maar gedeeltelijk hol is.

Het gebruik als krulspeld vervalt dan. Het lijkt wel, dat de holte gebruikt zal zijn om op een vinger of een stok te zetten.

De vragen blijven bestaan.

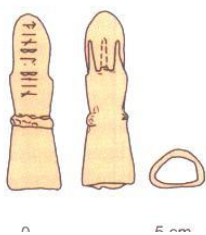
-Waarom komen de 3-tanden pas voor vanaf de 10de eeuw?

-Waarom verdwijnen de drietanden na de 12de of begin 13de eeuw?

-Waarom worden de benen drietanden niet gevonden in de Friese en Groningse terpen. Werd de activiteit daar dan niet uitgeoefend?

-Waarom worden de drietanden niet gevonden in een stedelijke context? Werden ze daar niet meer gebruikt dus?

Ēén vondst uit een graf in Lund, Zweden, wijst naar het gebruik van de drietand als vlecht- of twijnbot

Hierop staat n.l. in runentekens *tinbl bein* wat *vlechtbot* of *twijnbot* betekent. Er zijn trouwens nog een tiental meer van zulke drietanden gevonden ook in middeleeuwse graven.

Bij het oefenen in de praktijk wordt de drietand op de duim gezet. (vandaar de uitholling) en de kluwens liggen in bakjes. De draden lopen door de gesloten hand over de drietand en worden dan getwijn.

Hieronder zie je duidelijk, dat de duim in de holte zit, dat de twee enkele draden afzonderlijk aankomen van rechts en tussen de tanden doorlopen naar voren en dan getwijnd worden door een spintol (onder, maar niet te zien) te draaien, zoals je ook spint met een spintol.

Het oefenen werd ook gedaan met drietanden, waar één drietand vanaf was gebroken, of met gevonden tweetanden. Het maakte niets uit, ook daarmee ging het twijnen goed. De duim functioneert beter dan een van de andere vingers. De stand van de duim is gewoon handiger.

Argument voor twijnen is verder, dat in de 13de eeuw het spinnenwiel werd uitgevonden, waarmee men ook kon twijnen. En de benen drietand verdween ook in die tijd.

Samenvatting.

Er zijn goede argumenten om de drietand te plaatsen in de context van textielverwerking. We moeten dan niet veronderstellen dat er ook een draad door het (meestal) holle binnenste gelopen heeft. De holte is alleen nodig om de driepoot op de duim, vinger of stok te zetten. Technisch blijken de drietanden prima te gebruiken voor het twijnen van garens. Deze interpretatie maakt de runeninscriptie *tinbl bein* (*twijnbot*) op een Zweedse drietand dan ook logisch en verklaarbaar.

We moeten dan voor getwijnde garens niet zoeken naar geweven vondsten van geweven textiel. Getwijnde garens vonden nu eenmaal veel meer toepassing bij niet geweven producten zoals visnetten. De garens van visnetten waren allen getwijnd. Zijn dus sterker en in de context van dit betoog ook verklaarbaar, omdat de garens door de open constructie geen steun aan elkaar hebben en op zichzelf staand sterker moeten zijn, dan garens uit een weefsel. In die tijd zijn n.l. niet zoveel getwijnde weefsels gevonden.

De toepassing van de drietand voor het twijnen van visgarens kan ook verklaren waarom de drietanden in het begin van de 13de eeuw uit beeld verdwijnen. De introductie van het spinnenwiel in die tijd vergemakkelijkt het twijnen in hoge mate.

Dat er in het terpengebied geen benen drietanden zijn gevonden, is mogelijk te verklaren door de afwezigheid aldaar van de teelt van vlas en later van hennep. Ook al is het terpengebied een kuststreek met ongetwijfeld ook een traditie van visvangst, dat hoeft nog niet te betekenen dat ook de productie van garens voor visnetten daar plaats vond.

Kortom: De mysterieuze drietand als twijnbot is een interpretatie die bevredigend is.